

**INSTITUCIONALNA SARADNJA OVLAŠTENIH SLUŽBENIH LICA I
TUŽILACA U ISTRAGAMA U VEZI SA KRIVIČNIM DJELIMA
ORGANIZOVANOG KRIMINALA – PREDNOSTI I NEDOSTACI**

**INSTITUTIONAL COOPERATION OF AUTHORIZED OFFICIALS
AND PROSECUTORS IN INVESTIGATIONS IN CONNECTION WITH
CRIMINAL OFFENSES OF ORGANIZED CRIME – ADVANTAGES
AND DISADVANTAGES**

Pregledni znanstveni članak

*Miroslav Mojsilović, MA**

Sažetak

Inspiracija za rad ogleda se u činjenici da je institucionalna saradnja između ovlaštenih službenih lica i tužilaca veoma bitna sa aspekta vođenja kvalitetnih istraga za krivična djela u vezi sa organizovanim kriminalom. Međutim, u navedenoj institucionalnoj saradnji postoje određeni problemi koje ćemo nastojati detektovati a koji utiču na kvalitet istrage. Ciljevi rada su da se sprovođenjem anketnog upitnika kao instrumenta za prikupljanje primarnih podataka i analizom dobijenih odgovora sagledaju međusobni odnosi između ovlaštenih službenih lica i tužilaca i utvrde problemi koji se javljaju u toku istrage. Takođe, anketni upitnik ima za cilj da se dobiju odgovori o prednostima i nedostacima novog akuzatorskog koncepta istrage. Dosadašnji radovi su se ovom problematikom bavili samo teorijski, pritom analizirajući relevantnu literaturu a ne konkretno prikupljajući podatke i analizirajući iste. Zaključak pokazuje da je institucionalna saradnja tužilaca i ovlaštenih službenih lica opterećena određenim problemima procesnog i operativnog karaktera koji utiču na kvalitetnu istragu. Takođe, postoje i određene prednosti ali i nedostaci novog akuzatorskog koncepta istrage u odnosu na raniji način vođenja istrage (inkvizitorski postupak).

Ključne riječi: tužilac, ovlašteno službeno lice, akuzatorski postupak, institucionalna saradnja, prednosti i nedostaci

** Državna agencija za istrage i zaštitu SIPA – Sektor za operativnu podršku SOP – Odsjek za operativno – tehnički nadzor i informatičku podršku, e-mail: m.mojsilovic@yahoo.com*

Abstract

The inspiration for the work is reflected in fact that insitutional cooperation between authorized officials and prosecutors is very important from the aspect of conducting quality investigations for criminal offenses related to organized crime. However, in the aforementioned institutional cooperation there are certain problems that we will try to detect and which affect the quality of the investigation. The goals of the work are to conduct a survey questionnaire as an instrument for collecting primary data and analyze the answers received to look at the mutual relations between authoruzed officials and prosecutors, determine the problems that arise during the investigation and finally give certain recommendations for improving institutional cooperation. Also, the survey questionnaire aims to get answers about the advantages and disadvantages of the new prosecutorial concept of investigation. Previous works have dealt with this issue only theoretically, while analyzing the relevant literature and not specifically collecting and analyzing data. The results of the research will detect the problems of institutional cooperation between prosecutors and authorized officials, as well as the advantages and disadvantages of the new prosecutorial concept of investigation.

Keywords: prosecutor, authorized official, prosecutorial procedure, institutional cooperation, advantages and disadvantages.

1. UVOD

Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, 2003. godine došlo je do reforme procesnog zakonodavstva na način da je prethodni inkvizitorski model zamijenjen akuzatorskim modelom krivičnog postupka. Novim zakonskim rješenjem uveden je novi koncept vođenja istrage pri čemu je ona prepuštena tužiocu za razliku od prijašnjeg zakonskog rješenja kada je istragu vodio istražni sudija. Takođe, došlo je i do promjene uloge ovlaštenih službenih lica, čime su dobili značajan položaj u istražnom (heurističkom) postupku. Ovlaštenim službenim licima, u istražnom postupku, dat je validan dokazni (silogistički) značaj pod uslovom da su dokazi pribavljeni na zakonit način (Šikman, 2011). Dakle, time je umjesto sudske, uvedena tužilačka istraga.

Na taj način tužilac je postao gospodar (*dominus litis*) jedne veoma značajne, a ujedno i delikatne faze krivičnog postupka od koje uveliko zavisi i sam ishod krivičnog postupka (Pivić, 2019:10). Naime, uspostavljanjem novog akuzatorskog modela krivičnog postupka odnosno novog koncepta istrage, dolazi do promjene uloge tužioca i ovlaštenih službenih lica kao subjekata u istrazi. Da bi novi koncept istrage bio efikasan u rasvjetljavanju najtežih krivičnih djela, nepohodno je da institucionalna saradnja između tužilaca i ovlaštenih službenih lica bude na zavidnom nivou. Međutim, kao i u svakoj međusobnoj saradnji, i s obzirom na različite nadležnosti subjekata koji saraduju, postoje određeni interni problemi. U ovom radu nastojaćemo detektovati prednosti i nedostatke novog akuzatorskog krivičnog postupka kroz institucionalnu saradnju tužilaca i ovlaštenih službenih lica. Takođe, kroz dobijene odgovore, stavove i mišljenja ukazaćemo na dobre i loše činjenice koje karakterišu institucionalnu saradnju navedenih subjekata i utvrditi probleme koji se javljaju u toku istrage. Da bi dobili neophodne odgovore, korišćićemo anketni upitnik kao mjerni instrument za prikupljanje podataka. Anketni upitnik se sastoji od 20 pitanja sa ponuđenim odgovorima. Međutim, zbog ograničenosti strukture preglednog naučnog rada, za isti su izdvojena najvažnija pitanja koja se tiču postavljenih ciljeva rada. Ukupan uzorak ispitanika je 63 od kojih su 7 ispitanika tužioci zaposleni u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine i 56 ispitanika koji su ovlaštena službena lica zaposlena u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu – SIPA.

2. KOORDINACIJA I SARADNJA IZMEĐU TUŽILACA I OVLAŠTENIH SLUŽBENIH LICA

U teorijskom smislu saradnja tužilaca i ovlaštenih službenih lica je neophodna. Ona je značajna za uspjeh i kvalitet istrage. U praktičnom smislu, pored ustanovljenih relacija saradnje (nadzor tužioca, mogućnost povjeravanja pojedinih istražnih radnji ovlaštenim službenim licima i dr.), javlja se i niz problematičnih situacija, u vezi s međusobnom saradnjom ili nesaradnjom, što može imati negativne posljedice i po ukupan kvalitet i rezultat istrage (Matijević, Mitrović, 2012:371).

U cilju efikasne borbe protiv organizovanog kriminala, veoma je značajna koordinacija i saradnja između tužilaštva i policijskih agencija odnosno između tužilaca i ovlaštenih službenih lica (Kržalić, Veladžić,

2016). Njihova međusobna operativna saradnja postala je ključno i jedino sredstvo za borbu protiv svih vidova kriminaliteta a naročito organizovanog kriminala. Naime, niti tužioci mogu bez ovlaštenih službenih lica niti ovlaštena službena lica mogu bez tužioca, odnosno oni čine jedan jedinstveni sistem djelovanja u efikasnoj borbi protiv, pored ostalih krivičnih djela, organizovanog kriminala. Saradnja tužilaca i ovlaštenih službenih lica dolazi do izražaja u fazi krivičnog postupka čiji je zadatak prikupljanje činjenica i dokaza kako bi one mogle biti prezentovane sudu. U postupku definisanja saradnje između tužilaca i ovlaštenih službenih lica javlja se problem u vidu nejednakosti krivičnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine odnosno nepostojanje hijerarhijske subordinacije između institucija čiji je cilj primjena i postupanje prema krivičnom zakonodavstvu. U kontekstu efikasne borbe protiv organizovanog kriminala, proizilazi nužna saradnja između tužilaca i ovlaštenih službenih lica u istrazi, jer bez njihove saradnje ne bi bilo moguće uspješno i efikasno realizovati istrage organizovanog kriminala, koje su same po sebi dosta zahtjevne i komplikovane. Kod razmatranja njihove međusobne koordinacije, potrebno je istaci osnovni princip da su policijske agencije samostalni organ sa sopstvenom funkcionalnom organizacijom koja pripada izvršnoj vlasti, u odnosu na tužilaštvo koji kao samostalni organ pripada sudskoj vlasti sa samostalnom funkcionalnom organizacijom, slijedom čega se procesni odnosi ovlaštenih subjekata ovih organa zasnivaju na njihovim pravima i obavezama određenim u krivičnoprocesnom zakonu Bosne i Hercegovine.*

Značaj institucionalne saradnje tužilaca i ovlaštenih službenih lica u kontekstu otkrivanja, krivičnog gonjenja, procesuiranja i kažnjavanja izvršilaca krivičnih djela organizovanog kriminala, po svojoj prirodi iziskuje efikasnu i čvrstu saradnju između tužilaštva i policijskih agencija. Dobrom institucionalnom saradnjom tužilaca i ovlaštenih službenih lica, od momenta otkrivanja, preko istrage, te cijelim tokom trajanja krivičnog postupka, može se ostvariti efikasno procesuiranje i kažnjavanje izvršilaca krivičnih djela organizovanog kriminala (Šikman, 2011:354). Postojeći akuzatorski koncept

* Tužilaštvo Bosne i Hercegovine. Preuzeto 28.03.2023. godina sa: https://www.tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Saradnja_tuzioca_i_OSL_policijskih_agencija_s_a_aspekta_efikasnosti_otkrivanja_i_dokazivanja_krivicinih_djela_prema_ZKP_BiH_Faladzic_Janjic.pdf

istrage više doprinosi efikasnosti istrage u pogledu objektivnosti* i brzine* okončanja krivičnog postupka koji se vodi za krivična djela organizovanog kriminala. Međutim, još većoj efikasnosti doprinijeo bi bolji korelacijski odnos tužilaštva i policijskih agencija odnosno institucionalna saradnja tužilaca i ovlaštenih službenih lica u istrazi. Saradnja između tužilaca i ovlaštenih službenih lica na svim nivoima je od ključnog značaja za procesuiranje organizovanog kriminala, te je u okviru ove saradnje naročito potrebna stalna koordinacija aktivnosti, razmjena informacija, te jačanje ljudskih i materijalnih kapaciteta svih učesnika u krivičnom postupku. Ono što je bitno, u kontekstu saradnje navedenih subjekata, uraditi u cilju efikasne borbe protiv organizovanog kriminala i njegovog procesuiranja jeste uspostaviti zajedničke istražne timove tužilaca i ovlaštenih službenih lica i raditi na njihovoj kontinuiranoj edukaciji. Jasno je da ovlaštena službena lica zadržavaju samostalnost i odgovornost u svojoj hijerarhijskoj liniji, ali i strukovnu odgovornost i obavezu prema tužiocu kao svojevrsnom rukovodiocu akcije. Na osnovu mjerodavnih teorijskih analiza ovlaštenja, sposobnosti, efikasnosti ovlaštenih službenih lica i tužilaca, neophodno je ovlaštenim službenim licima dati dovoljno operativne slobode, inicijativnosti u otkrivačkoj djelatnosti, tj. u sferi prikupljanja podatka, obavještenja, koja se moraju stalno prezentovati nadležnom tužiocu, radi njegove ocjene njihove validnosti i potrebe uključivanja u cjelokupnu strategiju istrage. Neprihvatljivo je da ovlaštena službena lica samostalno i duže vrijeme, a posebno kod težih krivičnih djela organizovanog kriminala, primjenjuju mjere i radnje koje moraju biti pod nadzorom tužioca. Tužilac mora da bude kontinuirano obavještan kada ovlaštena službena lica primjenjuju posebne istražne radnje. Tu se posebno misli na procjenu zakonitosti primjene u vezi sa prikupljanjem tj., obezbjeđenjem dokaza u svakoj konkretnoj situaciji. Veća je operativna, ali i dokazna šteta ako ovlaštena službena lica i u dobroj namjeri preduzme pojedine posebne istražne radnje, ali suprotno odredbama Zakona o krivičnom postupku, i time onemogućiti dalju upotrebu kvalitetnih

* *Primjedbe za efikasnost istrage u pogledu objektivnosti krivičnog postupka mogu se primjetiti u odnosu na raniji koncept istrage (sudski koncept istrage) kada je istražni sudija bio uključen u istragu od samog početka, ali je postojala i kontradiktornost istražnog postupka.*

* *Primjedbe u pogledu brzine i efikasnosti istrage mogu se primjetiti kod teških krivičnih djela, gdje je raniji koncept istrage imao određene prednosti, zbog toga što je istražni sudija učestvovao u istrazi i koji je svojim stručnim mišljenjem smanjivao mogućnost propusta u istrazi i time doprinio njenoj efikasnosti.*

dokaza koji su pribavljeni na nezakonit način (Matijević, Mitrović, 2012:372). Suština odnosa tužilaca i ovlaštenih službenih lica u istrazi ogleda se u tome što ovlaštena službena lica, svojim kriminalističkim znanjem i operativnim sposobnostima kreiraju istragu i njihov zadatak je da iskažu punu kreativnost, inicijativu i proaktivni pristup vođenju istrage, dok tužilac treba biti kontinuirano upoznat sa tim aktivnostima. Upravo na ovaj način se ostvaruje prava institucionalna saradnja i svrha nadzora tužioca nad radom ovlaštenih službenih lica, koji na takav način usmjerava i učestvuje u kreiranju istrage. Zato je potrebno jasno napraviti razliku između nadzora i naređivanja. Znači, tužilac prije svega nadzire rad ovlaštenih službenih lica policijskih agencija u toku sprovođenja istrage, dok tek povremeno izdaje konkretne naredbe o sprovođenju pojedinih istražnih radnji, u skladu sa svojim procesnim ovlaštenjima (Šikman, 2011:358).

3. ANALIZA PRIMARNIH PODATAKA

Analizom rezultata anketnog upitnika odnosno dobijenih odgovora došlo se do vrlo zanimljivih odgovora, stavova i mišljenja koja se razlikuju, u nekom domenu, od već postojećih teorijskih razmatranja na temu institucionalne saradnje tužilaca i ovlaštenih službenih lica.

3.1. Distribucija ispitanika na osnovu zanimanja, pola i institucije zaposlenja

Za potrebe prikupljanja primarnih podataka koristili smo anketni upitnik, sa kojim smo ispitali 63 ispitanika. Od toga je 7 tužilaca i to 2 tužioca muškog pola i 5 tužilaca ženskog pola koji su zaposleni u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine. Ostali 56 ispitanika zaposleni su u Državnoj agenciji za istrage i zaštitu - SIPA. Od toga 28 istražitelja iz Kriminalističko - istražnog odjeljenja KIO od čega 20 muškog i 8 ženskog pola i 28 istražitelja iz Finansijsko – obavještajnog odjeljenja FOO od čega 19 muškog i 9 ženskog pola. Dakle, ukupnu strukturu ispitanika čini 11% tužilaca i 89% ovlaštenih službenih lica (istražitelja).

3.2. Distribucija ispitanika na osnovu starosne dobi i radnog iskustva

Starosna dob tužilaca je u najvećem broju između 31-55 godina i radnim iskustvom preko 15 godina. Starosna dob ovlaštenih službenih lica (istražitelja) KIO-a i FOO-a u najvećem broju je između 31-55 godina i radnim iskustvom preko 15 godina.

3.3. Distribucija ispitanika na osnovu stručne spreme ovlaštenih službenih lica iz KIO

Istražujući stručnu spremu ovlaštenih stručnih lica, podaci do koji smo došli pokazuju da prema navedenim vrstama stručne spreme, od 28 ispitanika iz KIO-a, njih 52% su završili Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, 26% Ekonomski fakultet, 13% Pravni fakultet i 9% Fakultet sporta i tjelesnog odgoja. Iz priloženih odgovora vidimo da je ipak najveći broj, odnosno preko 50% ovlaštenih službenih lica iz Kriminalističko-istražnog odjeljenja, završilo Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije što predstavlja vrlo bitnu činjenicu u pogledu stručnosti ovlaštenih službenih lica za obavljanje poslova iz njihove nadležnosti. Takođe, zadovoljavajući je i broj ovlaštenih službenih lica sa završenim Pravnim i Ekonomskim fakultetom kao bitnom stručnom spremom za efikasno obavljanje poslova iz svoje nadležnosti.

3.4. Distribucija ispitanika na osnovu stručne spreme ovlaštenih službenih lica iz FOO

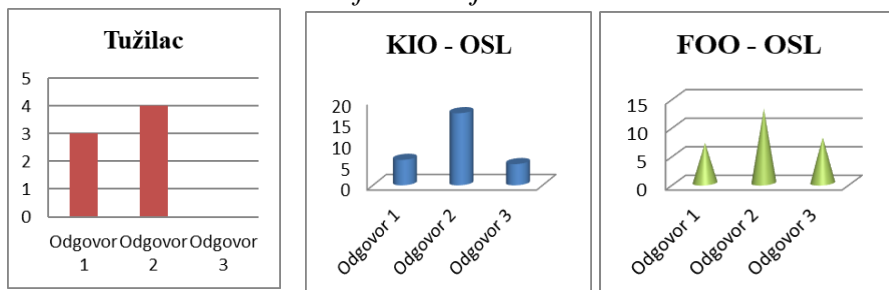
Prema navedenim vrstama stručne spreme, od 28 ispitanika iz FOO-a, njih 43% su završili Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, 21% Ekonomski fakultet, 11% Pravni fakultet i 7% Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, 7% Fakultet političkih nauka, 4% Fakultet za upravu, 4% Ostali koji žive u BiH i 3% Filozofski fakultet. Prema prikazanim odgovorima, takođe kao i u KIO-u, najveći broj ovlaštenih službenih lica je završio Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, pa Ekonomski i Pravni fakultet. S obzirom na navedeno može zaključiti da je vrsta stručne spreme u odnosu na poslove na kojima rade istražitelji na zavidnom nivou jer je u KIO i FOO odjeljenju najviše potrebno istražitelja sa

stručnim obrazovanjem Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Pravnog i Ekonomskog fakulteta. Upravo navedene fakulteta završilo je u KIO 87% istražitelja a u FOO 75% istražitelja. Naime, postoji već duže vrijeme mišljenje da su ovlaštena službena lica neadekvatno obrazovana i da se zapošljavaju lica sa neadekvatnim akademskim obrazovanjem. Međutim, kroz ovaj anketni upitnik došlo se, kako je navedeno, do drugačijih odgovora.

3.5. Molimo Vas da li nam možete reći, koji koncept istrage po Vašem mišljenju više doprinosi efikasnosti u pogledu objektivnosti krivičnog postupka?

1	Raniji inkvizitorski koncept istrage (istragu sprovodi istražni sudija)	Trenutni akuzatorski koncept istrage (Istragu sprovodi tužilac)	2
09	Ne znam		

Grafikon broj 1.

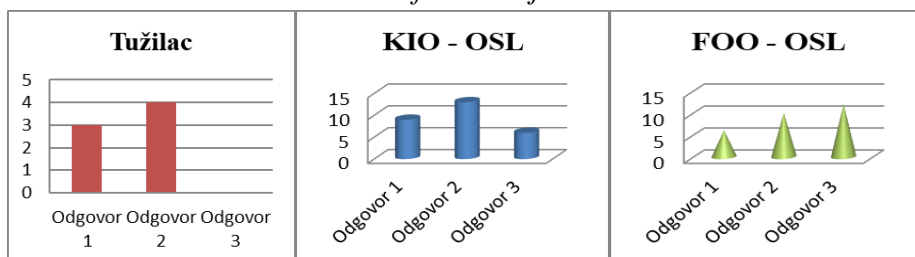
Kada je riječ o 7 tužilaca njih 4 smatra da aktuelni akuzatorski koncept istrage više doprinosi objektivnosti krivičnog postupka ali i njih 3 smatra da je za objektivnost efikasniji raniji inkvizitorski koncept istrage. Možemo reći da su oko ovog pitanja stavovi tužilaca podijeljena jer njih 58% je za akuzatorski a 42% za inkvizitorski koncept istrage. Kod 56 ovlaštenih službenih lica stavovi su dosta približni u odnosu jedne na druge pa od njih 30 (54%) od toga 17 istražitelja iz KIO-a (31%) i 13 istražitelja iz FOO-a (23%) smatra da je objektivniji akuzatorski koncept istrage. Preostalih 13 (24%) istražitelja, od kojih 6 (46%) iz KIO-a i 7 (54%) iz FOO-a smatra da je raniji inkvizitorski koncept istrage koji je sprovodio istražni sudija više doprinosi objektivnosti krivičnog postupka. Možemo zaključiti da se oko

akutelnog akuzatorskog koncepta istrage istražitelji i tužioci generalno slažu međutim, stavovi kod samih tužilaca su podijeljena jer su procentualno gotovo isti stavovi za akuzatorski i inkvizitorski postupak.

3.6. Molimo Vas da li nam možete reći, koji koncept istrage prema Vašem mišljenju više doprinosi efikasnosti u pogledu brzine okončanja krivičnog postupka?

1	Raniji inkvizitorski koncept istrage (istragu sprovodi istražni sudija)	Trenutni akuzatorski koncept istrage (Istragu sprovodi tužilac)	2
09	Ne znam		

Grafikon broj 2.

Kada je riječ o 7 tužioca njih 4 (58%) smatra da aktuelni akuzatorski koncept istrage više doprinosi efikasnosti u pogledu brzine okončanja krivičnog postupka ali i njih 3 (42%) smatra da je za brzinu okončanja krivičnog postupka efikasniji raniji inkvizitorski koncept istrage. Možemo reći da su i oko ovog kao i kod prethodnog pitanja stavovi tužilaca podijeljena. Kod 56 ovlaštenih službenih lica od njih 23 (42%) od toga 13 istražitelja iz KIO-a (24%) i 10 istražitelja iz FOO-a (18%) smatra da akuzatorski koncept istrage više doprinosi efikasnosti u pogledu brzine okončanja krivičnog postupka. Preostalih 15 (26%) istražitelja, od kojih 9 (60%) iz KIO-a i 6 (40%) iz FOO-a smatra da je raniji inkvizitorski koncept istrage koji je sprovodio istražni sudija više doprinosi efikasnosti u pogledu brzine okončanja krivičnog postupka. Međutim, 18 istražitelja (32%) od kojih 6 (33%) iz KIO-a i 12 (67%) iz FOO-a nisu se odlučili ni za jedan ponuđeni koncept istrage. S obzirom na navedeno, a po pitanju objektivnosti i brzine okončanja krivičnog postupka, u velikoj mjeri se ovlaštena službena

lica i tužioci slažu oko akuzatorskog koncepta istrage i njegovog doprinosa brzini okončanja krivičnog postupka. Međutim, kao i kod prethodnog pitanja stavovi i oko ovog pitanja između tužilaca su podijeljena jer su procentualno gotovo isti stavovi za akuzatorski i inkvizitorski koncept istrage i njihovog doprinosa. Treba istaći i da je procentualno relativno veliki broj ovlaštenih službenih lica (istražitelja) koji se nisu, po ovom pitanju, odredili ni za akuzatorski ni za inkvizitorski koncept istrage.

3.7. U kojoj mjeri slijedeće slabosti sistema tužilačkog koncepta doprinose njegovoj neefikasnosti? (Navedite pet najvećih slabosti. Rangiraj od manje slabosti ka većoj: 1- malo doprinosi; 5 - jako doprinosi).

Tabela broj 1.

Kvalitet istrage	1	2	3	4	5
Nepostojanje jednostavnih standardnih operativnih procedura postupanja u istrazi	1	2	3	4	5
Nedorečenost odredbi Zakona o krivičnom postupku, ali i neusklađenost svih procesnih zakona u BiH	1	2	3	4	5
Način obavještanja tužioca od strane ovlaštenog službenog lica	1	2	3	4	5
Nedostatak timskog rada	1	2	3	4	5
Velika opterećenost tužioca	1	2	3	4	5
Primjena instituta kaznenog naloga	1	2	3	4	5
Kratak period policijskog zadržavanja osumnjičenog lica	1	2	3	4	5
Pitanje odgovornosti za istragu	1	2	3	4	5
Nedostatak materijalno – tehničkih sredstava i slaba forenzička opremljenost	1	2	3	4	5
Nedostatak ljudskih resursa – nedovoljan broj tužilaca i ovlaštenih službenih lica	1	2	3	4	5

Kada je riječ o slabostima akuzatorskog postupka, stavovi tužilaca i ovlaštenih službenih lica su vrlo slična. Tužioci i ovlaštena službena lica kao prvu slabost navode da je to kvalitet istrage. Lošijem kvalitetu doprinosi upravo brzina okončanja istrage, što je karakteristika ovog postupka. Smatraju da se akuzatorskim konceptom istrage gubi kvalitet istražnog postupka. Kvalitet istrage se gubi zbog brzine okončanja istrage jer je evidentno da su prikupljeni dokazi nekvalitetni i slabi a samim tim slabe i

nekvalitetne optužnice koje se podnose sudu. Druga slabost je nepostojanje jednostavnih standardnih operativnih procedura postupanja u istrazi i to jer vrlo često dolazi do različitog postupanja tužilaca i ovlaštenih službenih lica u sličnim krivičnim stvarima. Takođe, u istrazi dolazi do nezakonitog prikupljanja dokaza ili prikupljeni dokazi su nekvalitetni i slabi. Samim tim, optužnice zasnovane na nekvalitetnim dokazima su veoma slabe i bez kvalitetne argumentacije. Treća slabost akuzatorskog koncepta istrage je velika opterećenost tužilaca u istrazi s obzirom da je mali broj zaposlenih tužilaca a veliki broj predmeta. Tužiocima zbog lične opterećenosti predmetima nisu u mogućnosti da se adekvatno i dovoljno posvete istragama pa se za posljedicu javlja da ovlaštena službena lica uopšte ne obavještavaju tužioca o izvršenom krivičnom djelu i o preduzetim mjerama i radnja iz svoje nadležnosti. Ovo dovodi do grešaka ovlaštenih službenih lica u smislu nezakonitog prikupljanja dokaza, kao i djelovanja koja mogu dovesti do razotkrivanja i „propadanja“ predmeta u najranijim fazama. Četvrta slabost je pitanje odgovornosti za vođenje istrage koje prema tužiocima i ovlaštenim službenim licima nije dovoljno jasna i precizno riješena. U toku istrage dolazi do prebacivanja odgovornosti jednih na druge. Peta slabost je način obavještavanja tužioca od strane ovlaštenog službenog lica o izvršenom krivičnom djelu. Tužiocima smatraju da ih ovlaštena službena lica nekada uopšte ne obavještavaju o izvršenom krivičnom djelu i o preduzetim mjerama i radnja iz svoje nadležnosti. Ovo dovodi da prikupljeni dokazi budu „plodovi otrovne voćke“ odnosno da su prikupljeni na nezakonit način i samim tim su nezakoniti.

3.8. U kojoj mjeri prepoznajete prednosti tužilčkog koncepta koji se primjenjuje u BiH u odnosu na raniji koncept sudske istrage? (Navedite pet najvećih prednosti. Rangiraj od najmanje prednosti: 1- mala prednost; 5 - velika prednost).

Tabela broj 2.

Kvalitet istrage	1	2	3	4	5
Efikasnost u pogledu brzine okončanja istrage i ekonomičnosti njenog vođenja	1	2	3	4	5
Obezbjedenje zakonitosti dokaza u istrazi prikupljenih od strane ovlaštenih službenih lica	1	2	3	4	5

Neposrednost tokom vođenja istrage	1	2	3	4	5
Bolja saradnja ovlaštenih službenih lica i tužilaca	1	2	3	4	5
Nepotrebno ponavljanje radnji dokazivanja	1	2	3	4	5
Istraga nije formalna kao ranije	1	2	3	4	5
Mogućnost korištenja posebnih istražnih radnji	1	2	3	4	5
Odgovornost i velika uloga tužioca	1	2	3	4	5
Veća ovlaštenja tužilaca	1	2	3	4	5

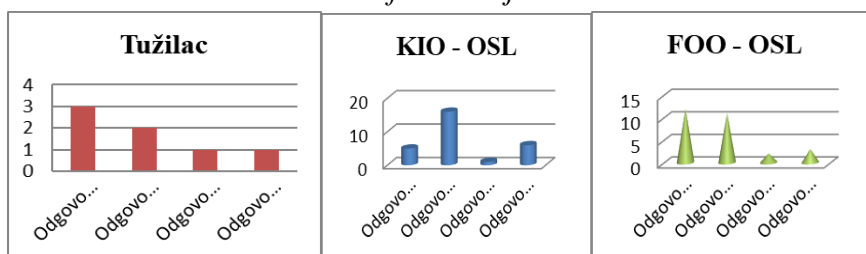
Po pitanju prednosti akuzatorskog postupka, stavovi tužilaca i ovlaštenih službenih lica su takođe slična. Tužioci i ovlaštena službena lica kao prvu prednost akuzatorskog koncepta istrage navode efikasnost u pogledu brzine okončanja istrage i ekonomičnosti njenog vođenja. Kao razlog za navedeno, smatraju da tužilac ima uvid u cjelokupni tok istrage čime se nastoji osigurati zakonito prikupljanje dokaza od strane ovlaštenih službenih lica. Druga prednost koju navode je bolja saradnja ovlaštenih službenih lica i tužilaca a to je neophodno s obzirom na uloge koje u istrazi imaju tužioci i ovlaštena službena lica. S obzirom da je akuzatorski koncept tako postavljen i da je za kvalitetnu i efikasnu istragu neophodna dobra i uzajamna saradnja tužilaca i ovlaštenih službenih lica. Treća prednost je odgovornost i velika uloga tužilaca koja se ogleda u tome da tužilac ima mogućnost da kreira, nadzire i vodi istragu. Četvrta prednost je da istraga nije formalna kao prije a to se postiže prije svega neposrednim načinom vođenja istrage od strane tužioca i ovlaštenih službenih lica. Peta prednost je mogućnost korištenja posebnih istražnih radnji koje su mnogo doprinijele efikasnoj i kvalitetnoj istrazi i omogućile lakši, brži i objektivniji način prikupljanja dokaza kod najsloženijih krivičnih djela a naročito krivičnih djela u vezi sa organizovanim kriminalom. Primjena posebnih istražnih radnji je neizostavna kod rasvjetljavanja najtežih krivičnih djela i samim tim čini veliku prednost ovog tipa krivičnog postupka. Možemo reći da najveća prednost akuzatorskog postupka je brzina okončanja istrage ali kada se uzme u obzir najveća slabost navedenog postupka, a to je kvalitet istrage, dolazimo do zaključka da tužioci i ovlaštena službena lica u toku istrage mogu ući u „zamku“ jer upravo brže vođenje istrage dovodi do nezakonitog prikupljanja dokaza i do prikupljanja dokaza koji su slabog kvaliteta što u konačnici dovodi do lošeg kvaliteta istrage. Upravo navedeno je jedna „zamka“ koju pažljivo trebaju izbjegavati tužioci i ovlaštena službena lica i da se u toku

istrage ipak daje prednost kvalitetu istrage zasnovanom na jakim i zakonitim prikupljenim dokazima a ne samo na brzini i ekonomičnosti njenog vođenja i završavanja.

3.9. Na kome leži uspostavljena odgovornost u novom konceptu istrage u krivičnom zakonodavstvu BiH?

1	Regulisana i utvrđena odgovornost za neefikasnu istragu – <i>Odgovoran je tužilac</i>	Regulisana je i utvrđena odgovornost za neefikasnu istragu – <i>Odgovorno ovlašteno službeno lice</i>	3
2	Odgovornost je podjeljena između ovlaštenih službenih lica i tužilaca <i>Nema sistema odgovornosti</i>	Ništa od ponuđenog	4

Grafikon broj 3.

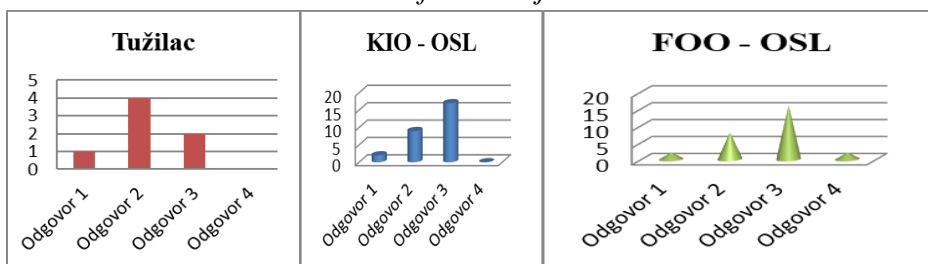
Kada je riječ o 7 tužioca njih 3 (43%) smatra da odgovornost za neefikasnu istragu leži na tužiocu ali i njih 2 (29%) smatra da je odgovornost u istrazi na ovlaštenom službenom licu. Preostali jedan tužilac smatra da nije uspostavljen sistem odgovornosti i jedan koji smatra da nije ništa od ponuđenog. Možemo reći da su i oko ovog pitanja stavovi tužilaca podijeljena ali da većina u procentualnom smislu smatra da odgovornost leži na tužiocima. Kod 56 ovlaštenih službenih lica od njih 27 (49%) od toga 16 istražitelja iz KIO-a (59%) i 11 istražitelja iz FOO-a (41%) smatra da je odgovornost za neefikasnu istragu u novom akuzatorskom konceptu istrage na ovlaštenom službenom licu. Preostalih 17(31%) istražitelja, od kojih 5 (29%) iz KIO-a i 12 (71%) iz FOO-a smatra da sistem odgovornosti leži na tužiocu za neefikasnu istragu. Ostalih 3 odnosno 9 ispitanika smatra da nema sistema odgovornosti odnosno nisu odredili ni jedan od ponuđenih odgovora. Generalno, tužioci i ovlaštena službena lica se slažu da su za neefikasnu istragu odgovorna ovlaštena službena lica. Međutim, kod stavova samih

tužilaca mišljenja su podijeljena ali većina smatra da odgovornost leži na strani tužioca što je suprotno stavovima ovlaštenih službenih lica koja smatraju da su oni ti koji su najviše odgovorno za neefikasnu istragu.

3.10. Kako ocjenjujete operativnu saradnju i komunikaciju ovlaštenih službenih lica i tužilaca u istrazi?

1	Odličnu	Zadovoljavajuću	3
2	Dobru sa manjim nedostacima	Lošu	4

Grafikon broj 4.

Od 7 tužilaca 4 (57%), su stava da je operativna saradnja i komunikacija ovlaštenih službenih lica i tužilaca u istrazi dobra sa manjim nedostacima. Ostala 2 (28%) tužioca misle da je ova saradnja zadovoljavajuća a samo 1 (14%) tužilac da je odlična. Od 56 ovlaštenih službenih lica, njih 33 (59%) o toga 17 (52%) iz KIO-a i 16 (48%) iz FOO-a smatraju da je operativna saradnja i komunikacija sa tužiocima na zadovoljavajućem nivou dok 17 (31%) ovlaštenih službenih lica misli da je dobra sa manjim nedostacima. Samo 4 (7%) smatraju da je dobra. Po ovom pitanju tužioc i ovlaštena službena lica se ne slažu i iz navedenog proizilazi da su ipak ovlaštena službena lica manje zadovoljna međusobnom operativnom saradnjom i komunikacijom. Po pitanju međusobne saradnje i komunikacije mišljenja su različita. Naime, tužioc ocjenjuju kao zadovoljavajuću dok ovlaštena službena lica misle da je dobra sa manjim nedostacima. Iz navedenog proizilazi da su ovlaštena službena lica manje zadovoljna međusobnom operativnom saradnjom i komunikacijom u odnosu na tužioce. Međutim, bez obzira na nadzor tužioca, međusobna komunikacija i saradnja u toku istrage treba da bude konstantna a sve s ciljem efikasnije istrage i zakonitog prikupljanja dokaza.

3.11. U kojoj mjeri i na koji način se javljaju problemi u saradnji ovlaštenih službenih lica i tužilaca? (Navedite pet najčešćih problema u međusobnoj saradnji).

Tabela broj 3.

Prilikom obavještenja tužioca o izvršenom krivičnom djelu	1
Prilikom ostvarivanja nadzora tužioca nad radom ovlaštenih službenih lica (neobezbjedivanjem nadzora tužioca od strane ovlaštenih službenih lica)	2
Prilikom preduzimanja radnji dokazivanja i posebnih istražnih radnji	3
Neblagovremeno obavještanje tužioca o preduzetim istražnim mjerama i rezultatima istih	4
Neadekvatno i neprofesionalno postupanje ovlaštenih službenih lica po naredbama tužilaca	5
Neposredni odnosi ovlaštenih službenih lica i njihovih nadređenih s jedne, i tužilaca s druge strane	6
Loši međuljudski odnosi i međusobna komunikacija	7
Neadekvatne organizacije tužilaštva	8
Neadekvatne organizacije SIPA-e	9
Neadekvatno i nedovoljno stručno usavršavanje ovlaštenih službenih lica i tužilaca	10
Nedovoljno ljudskih resursa i materijalno-tehničkih sredstava	11

Ispitanici, tužioci i ovlaštena službena lica su se složila oko pet najvećih problema koji se javljaju u međusobnoj saradnju tužilaca i ovlaštenih službenih lica. Kao prvi problem navode da je to neadekvatna organizacija tužilaštva, s obzirom da je vrlo malo zaposlenih tužilaca u odnosu na broj predmeta. Navedeno dovodi do manje efikasnosti i sporije saradnje između ovlaštenih službenih lica i tužilaca. Kao drugi problem ispitanici navode da je neadekvatno i nedovoljno stručno usavršavanje ovlaštenih službenih lica i tužilaca, s obzirom na nedovoljan broj stručno osposobljenih ovlaštenih službenih lica i tužilaca naročito za teža krivična djela kao što su krivična djela u vezi sa organizovanim kriminalom. Treći problem je neadekvatno i neprofesionalno postupanje ovlaštenih službenih lica po naredbama tužilaca. Navedeno je problem jer ovlaštena službena lica, naročito kod težih krivičnih djela neprofesionalno, zbog neznanja i loše stručne osposobljenosti prave greške kod prikupljanja dokaza a naročito

prilikom primjene posebnih istražnih radnji. Kao četvrti problem navodi se loše postupanje ovlaštenih službenih lica prilikom preduzimanja radnji dokazivanja i posebnih istražnih radnji. Peti problem je nedovoljno ljudskih resursa i materijalno-tehničkih sredstava. Ovaj problem izražen je i kod tužilaca, po pitanju ljudskih resursa ali i kod ovlaštenih službenih lica, s tim što je veliki problem kod ovlaštenih službenih lica nedostatak i loša postojeća materijalno-tehnička sredstva koja su neophodna za, između ostalog, što bolje i efikasnije sprovođenje posebnih istražnih mjera i radnji.

3.12. Kakav je Vaš stav o mogućnosti unapređenja saradnje ovlaštenih službenih lica i tužilaca, putem navedenih aktivnosti? (Navedite pet najboljih načina za unapređenje međusobne saradnje).

Tabela broj 4.

<i>P20</i> Stav	Varijable
Redovne konsultacije putem radnih sastanaka, zajedničkih panel diskusija i slučno	1
Formiranje zajedničkih kancelarija u prostorijama SIPA-e	2
Formiranje zajedničkih kancelarija u prostorijama Tužilaštva BiH	3
Organizovanje i zajedničko prisutvovanje stručnim edukacijima iz oblasti sprovođenja istraga najtežih krivičnih djela	4
Donijeti podzakonski akt kojim bi se adekvatno propisala i formulisala saradnja između ovlaštenih službenih lica i tužilaca	5
U potpunosti unaprediti saradnju ovlaštenih službenih lica i tužilaca u pogledu planiranja i sprovođenja istrage	6
Omogućiti timski rad i veliki stepen povjerenja i profesionalnog ophođenja između tužioca i ovlaštenih službenih lica	7

Ispitanici, tužioc i ovlaštena službena lica su se u najvećem broju složila oko stavova koji su to najboljih pet načina za unapređenje međusobne saradnje između tužilaca i ovlaštenih službenih lica. Ispitanici, tužioc i ovlaštena službena lica u najvećem broju kao prvi način za unapređenje saradnje navode da je neophodno u potpunosti unaprijediti saradnju ovlaštenih službenih lica i tužilaca u pogledu planiranja i sprovođenja istrage. Ovo je bitno i to od samog početka saznanja za krivično djelo ali i tokom cijelog trajanja istrage da bi ista na kraju bila što efikasnija. Kao drugi

način navodi se da je potrebno donijeti podzakonski akt kojim bi se adekvatno propisala i formulisala saradnja između ovlaštenih službenih lica i tužilaca. Navedeno je važno da se propisu standarde operativne procedure, naročito za teška krivična djela, kojima bi se jasno i precizno formulisali poslovi i zadaci tužilaca i ovlaštenih službenih lica a sve u skladu sa njihovim nadležnostima. Treći način za unaprijeđenje međusobne saradnje navode se redovne konsultacije putem radnih sastanaka, zajedničkih panel diskusija i slično. Ovaj način unaprijeđenja je bitan jer se on trenutno vrlo malo koristi a bitan je iz razloga jer su radni sastanci i konsultacije po pitanju vođenja istraga važni da bi ona bilo što efikasnija i da se na vrijeme otklone i spriječe moguće nepravilnosti u radu i načinu prikupljanja dokaza. Ispitanici za četvrti način smatraju da treba omogućiti timski rad i veliki stepen povjerenja i profesionalnog ophođenja između tužioca i ovlaštenih službenih lica. Na kraju, peti način za unaprijeđenje saradnje je organizovanje i zajedničko prisutvovanje stručnim edukacijama iz oblasti sprovođenja istraga najtežih krivičnih djela. Stručno usavršavanje i za tužioce i ovlaštena službena lica je od izuzetnog značaja jer na taj način pospješuju svoj lični i timski rad, nadograđuju postojeće znanja i vještine što u konačnici doprinosi kvalitetnijem i efikasnijem načinu vođenja istraga tj. zakonite primjene radnji dokazivanja i posebnih istražnih radnji.

4. ZAKLJUČAK

Generalno, možemo zaključiti kroz analiziranje odgovora najvažnijih pitanja iz anketnog upitnika, da je najčešći stav da je institucionalna saradnja dobra ali sa određenim nedostacima. Njihovu međusobnu saradnju opterećuju određeni problemi koji su kroz anketni upitnik detektovani. Takođe, navedeni su i prijedlozi za poboljšanje. Međutim, važno je ukazati na određene probleme koji su mnogo dublje prirode a koji zbog obimnosti anketnog upitnika nisu mogli biti obuhvaćeni. Naime, u međusobnoj saradnju veći je problem na strani samih ovlaštenih službenih lica. Iako je dobijen pozitivan odgovor u kontekstu obrazovanja ovlaštenih službenih lica, ipak njihovo teorijsko znanje nije dovoljno da bi se adekvatno odgovorilo svim izazovima koje sa sobom nosi svaka istraga u vezi sa organizovanim kriminalom. Glavni problem je njihovo neiskustvo na istragama težih krivičnih djela kao i nedostatak stručnih obuka koje su izuzetno važne u cilju

efikasnijeg načina vođenja istraga. Takođe, pored navedenog, evidentan je problem nemara, neozbiljnosti, odustva želje za rad, pasivnosti i u kombinaciji sa neznanjem za cilj imamo vrlo loše površinski vođene istrage. Ovakav pristup i odnos prema poslu je zbog odsustva bilo kakve profesionalne odgovornosti za neučinkovite istrage i „propale“ predmete. Navedeno je veliki problem koji mnogo opterećuje efikasan način vođenja istrage. Ovakav pristup poslu i operativan rad za posljedicu ima prikupljanje dokaza sa slabom dokaznom snagom ili prikupljanje dokaza koji su nastali kao „plodovi otrovne voćke“. U većini predmeta, a naročito organizovanog kriminala, rad ovlaštenih službenih lica se vrlo malo ili nikako ne odnosi na primjenu operativno – taktičkih mjera i radnji već samo na zahtjevanje posebnih istražnih radnji, pritom ne navodeći ili lažirajući nemogućnost pribavljanja dokaza na drugi način ili zbog nesrazmjerne poteškoće pribavljanja dokaza, kao drugog opšteg uslova za određivanje posebnih istražnih radnji. Sve ovo itekako opterećuje saradnju između, prvenstveno samih ovlaštenih službenih lica, ali i tužioca i ovlaštenih službenih lica. Jedan od većih problema tužioca je njihova objektivna preopterećenost brojem predmeta i nedostatka tužilaca naročito na predmetima vezanim za organizovani kriminal. Tužioci zbog zauzetosti nisu u mogućnosti da konstantno budu uključeni u nadzor i rukovođenje svakom istragom od samog njenog početka, odnosno od saznanja da je izvršeno krivično djelo. Vrlo često se dešava da tužioci po nekoliko dana nisu u mogućnosti da prime ovlaštena službena lica da bi im isti prezentovali prikupljenje dokaze već se većina operativnog posla između tužioca i ovlaštenih službenih lica završava telefonskim putem. Generalno, mnogo je internih problema između tužilaca i ovlaštenih službenih lica koji nisu, zbog obimnosti istih, mogli biti obuhvaćeni anketnim upitnikom. U konstalaciji ovakvih međusobnih odnosa, gdje na jednoj strani imamo opterećene i zauzete tužioce koji se ne mogu posvetiti svakoj istrazi kako bi to trebalo i na drugoj strani ovlaštena službena lica koja opterećuju problemi neznanja, loše obučenosti i nemarnog i neprofesionalnog odnosa prema poslu u toku samih istraga, za rezultat ne možemo da imao dobru i zavidnu institucionalnu saradnju između navedenih subjekata. Ono što je od izuzetne važnosti da bi međusobnu saradnju između tužilaca i ovlaštenih službenih lica doveli na bolji i zavidniji nivo i smanjili interne probleme koji ih opterećuju, moraju se, između ostalog, prvenstveno ojačati tužilački ljudski kapaciteti u smislu brojnosti ali i dodatne stručne

obučenosti. Takođe, mora se uspostaviti sistem odgovornosti i postojeći pooštriti prema ovlaštenim službenim licima. Navedeno je bitno da se ne dolazi u fazu, kakva je situacija danas, da „padaju“ predmeti zbog njihovog lošeg rada, nemara i nerada a da za to ne postoji nikakva odgovornost učesnika u istragama. Mora se, između ostalog, povesti računa na kontinuiranom stručnom usavršavanju i obučavanju ovlaštenih službenih lica za rad na teškim krivičnim djelima a naročito u vezi sa organizovanim kriminalom.

LITERATURA

1. Kržalić, A., Veladžić, N. 2016. Organizovani kriminal, kriminološko-sociološki aspekti. Sarajevo: Udruženje Nova sigurnosna inicijativa
2. Matijević, M., Mitrović, D. 2012. Ne/efikasnost aktuelnog krivičnog zakonodavstva u suzbijanju kriminaliteta, sa posebnim osvrtom na istragu, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka;
3. Pivić, N. 2019. Koncept istrage prema krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, Anali Pravnog fakulteta broj 19/10, Univerzitet u Zenici;
4. Šikman, M. 2011. Organizovani kriminalitet, Visoka škola unutrašnjih poslova, Banja Luka;
5. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine. https://tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Saradnja_tuzioca_i_OSL_policijskih_agencija_sa_aspekta_efikasnosti_otkrivanja_i_dokazivanja_krivicnih_djela_prema_ZKP_BiH_Faladzic_Janjic.pdf